

М О Т И В И

на съдия Явор Колев, кандидат за избран член на ВСС от съдиите

Мотивите за участието на всеки кандидат са строго лични и идват да покажат причините за взетото решение.

При мен това решение дойде не така лесно и не беше взето дълго преди крайните срокове за предлагане на кандидатурите.

До голяма степен бях с нагласа да участвам в състезанието за нов мандат като административен ръководител, но живота не винаги предлага най-удобните за нас решения и най-комфортните обстоятелства, когато човек може да калкулира всички плюсове и минуси от даден свой избор.

Така аз избрах възможността да поставя кандидатурата си на обсъждане от най-широкия професионален форум – общото събрание на всички съдии, в опит да представя своя визия за работата на ВСС, от който зависи ежедневно управление на съдебната власт и всяко негово решение често има отражения върху настоящето, но и бъдещето на всеки един от нас.

Започвайки двадесет и петата си година като съдия, стартирал от най-ниското ниво на младши съдия, достигнал и до поста на административен ръководител на голям съд, у мен остава желанието да работя, да помогна, да участвам в процеса на вземане на важните решения за съсловието, за да можем малко по малко да възстановим доверието на хората в нас, но и нашата собствена вяра, че не вървим в посока, по която пътищата в крайна сметка водят към... никъде.

Всеки избор за членове на ВСС през последните десетилетия идва с послания за спиране на противопоставянето, на разделението вътре в системата, на опитите за доминация на части над цялото, на интереси, чужди на съсловието.

Политическата система в страната ясно осъзна в годините на прехода, а и след това (ако приемем, че преходът въобще е приключил), необходимостта от постигане на задоволителен (ако не пълен) контрол над случващото се в съдебната система, използвайки различни лостове и механизми за постигане на такъв контрол: институционален, йерархичен, личен, корпоративен и т.н.

В този смисъл всеки избран период е време, в което и много външни на системата сили си дават среща, за да се опитат да детерминират избора на членове на ВСС, излъчени вече пряко от съдиите, прокурорите и следователите.

Ето защо, ще ми се тази кампания, в която аз дълго бях участник само в качеството си на част от избирателното тяло, да извади на преден план като доминанта способността на всички магистрати да се борят сами за бъдещето си, те именно да решават или поне да определят пътя, следването на който да „развърже“ заплетените ребуси на правосъдието и определи ясно неговото

бъдеще. Или просто нещата да се случват без да се откъсва жива плът, без отново да чуваме упреците, че съдебната система е едно „блато“, от което няма измъкване за никого.

Пишейки това, аз обаче решавам да заложа на позитивното, на яркото, на градивната перспектива на един умерен оптимизъм, в който виталността на нашата система надделява. Така ние заедно ще можем да постигнем, макар и не по лесен начин, резултати, които да ни отгласнат от мрачните мисли за общото ни бъдеще, а и това всеки от нас да чувства, че е излишен, притеснявайки се да споделя дори какво точно работи.

Смятам, че през всичките тези години съм показал с всяка своя постъпка и действие, че умея да чувам своите колеги и да правя всичко зависещо от мен, за да се приемат най-добрите решения, имащи и най-широка подкрепа сред всички нас.

Неизменно и последователно през тези години съм получавал и подкрепата да представлявам съдиите от съответния съдебен район, в който съм работел в качеството ми на делегат, избран чрез таен вот от всички съдии в района (като съдия в Районен съд – Пловдив) или от всички административни съдии и съдите от ВАС на РБ (когато тези форуми избираха делегати), което ми дава основание да мисля, че съм оправдавал така дадения ми кредит на доверие.

През последните години участвах и в различни форуми (основно от съдии), имащи за цел да подобрят много от нещата в системата, за които всички имаме най-малко усещането, че не вървят по най-добрия начин. Така моето участие в: постоянната работна група по административни дела, постоянната работна група за допълнение и изменение на ПОНС, работната група за изработване на Правила по приложението на чл.233 ал.6 ЗСВ и работната група за изготвяне на проект за изменение и допълнение на ПАС, ми даде възможност да видя освен много от проблемите в ежедневието на всеки един от нас и то в детайли, но и редица структурни и функционални дефицити на системата като цяло. Това считам, че определено може да ми помогне, ако получа доверие, да се включа бързо и адекватно в изпълнение функциите на член на съвета.

Накрая, но не на последно място, следва да призная, че не мога да предвидя как ще работи цялото, тъй като ВСС е колективен орган от 25 члена, избирани по различен начин, като не рядко членовете, избрани от съдиите се оказват малцинство при приемане на определени решения.

Мога обаче ясно да заявя, че ще отстоявам интересите на съдиите и няма да се поколебая да приема и решения в личен план, които в крайна сметка биха предопределили и моята собствена съдба.

28.04.2022г.
гр.Пловдив

С уважение :

К О Н Ц Е П Ц И Я

на кандидата на избран член на ВСС

ЯВОР ИВАНОВ КОЛЕВ

В настоящата концепция аз ще изложа в съдържателен план, в резюме идеите си по основните въпроси, важни за системата и магистратите, като си поставям за цел по време на кампанията да обиколя всички съдебни райони, където разговаряйки с колегите и чувайки ясно техния глас, да допълня, конкретизирам или дори да ревизирам част от тези идеи, ако намеря това за по-удачно.

1. За Висшия съдебен съвет

С конституционната реформа от 2015г. ВСС започна да осъществява своята дейност чрез Пленум и две колегии – съдийска и прокурорска. Така трите проявления на единния иначе ВСС, детерминираха и дейността на сегашния състав на колективния орган, чийто мандат започна през 2017г.

Още тогава имаше доста въпросителни дали избраният вариант е сполучлив. Безспорно, поетият път беше верен, но считам, че има още какво да се надгради, като следва да се отчита, че този въпрос засяга частично конституционната рамка на съдебната власт, респ. законовата уредба, дадена в ЗСВ, като и двете са приоритетно в полето на законодателната власт.

Идея, която би могла да се подкрепи в тази насока, при поставяне на въпроса за промяна в нормативната рамка на ВСС, е достигане на мнозинство или поне равенство на избраните от съдии членове на СК на ВСС (които сега са 6), като те следва да са поне 7. По този начин ще се постигне ефективен паритет между членовете, излъчени от съдиите от една страна и членовете, излъчени от Народното събрание(5) и тези избрани от самия ВСС (председателите на ВКС и ВАС) от друга страна.

Мисля за удачно политическата квота, избрана от НС да се намали за сметка на увеличаване на квотата, избрана от ОС на съдиите, като същевременно тази квота се попълва от съдии от различните по степен нива в съдебната система на съдилищата (да не се допуска избор на членове само от едно ниво – например само върховно).

По отношение квотата на НС следва да се посочи, че удачно би било, наред с намаляването ѝ, да се даде възможност за по-широк профил на юристите, избрани от събранието, като по този начин се постигне и по-широко представителство на обществеността и предотвратяване възможността за неговото „капсулиране“.

Споделям виждането, че важните въпроси за съдилищата следва да се решават от СК на ВСС, вкл. и този, свързан с избора на двамата председатели на върховни съдилища. Т.е. СК да избира и предлага на Президента кандидатите с определено мнозинство, а не Пленумът (което налага разбира се и неминуема промяна в чл.129 ал.2 от КРБ).

Интересна идея, която би могла да се осъществи е реализиране на неедновременното приключване на мандата на отделните членове на съвета (по подобие на КС), за да има наистина приемственост в дейността му, а не всеки следващ негов състав да губи време, докато установи реалното фактическо положение в системата и започне ефективно да управлява процесите в нея.

В тази връзка ще си позволя да дам и пример – с проектите, по които ВСС е бенефициент по линия на финансиране от европейските структурни фондове.

От официалната справка на сайта на ИСУН 2020 се установява, че този състав на ВСС е бенефициент по 6 проекта, по които изпълнението продължава и към настоящия момент, но същите са по договори, сключени в последните две години от мандата му, а преди това има сключен едва един договор от края на 2017г., подготвен на практика от предходния състав на съвета. Т.е. очевидно трябва време за всеки нов състав на ВСС да се ориентира в реалните нужди на системата и да започне ефективно да работи.

По въпроса за постоянно действащ или непостоянно (сесионно) действащ ВСС, то мисля че дори и непредубеденият наблюдател разбира, че разделението вече не е по тази линия, тъй като почти всички афиширани проекти залагат на постоянно действащ колективен орган, който ежедневно и оперативно да решава често спешните въпроси на системата. Всъщност тук се представя възможността членовете на този орган да продължат да съвместяват качеството на член на съвета и с качеството си на съдия, прокурор или следовател, за да не се откъсват от правораздавателната си дейност (както е с членовете по право – председателите на ВКС и ВАС).

Твърдението в тази насока е, че „...откъсването от дейността по разглеждане на делата деqualифицира членовете на ВСС, отчуждава ги от ежедневните проблеми на правораздаването, води до формиране на специфична бюрократична култура, което пречи за ефективното упражняване на правомощия“.

Поставя се обаче въпросът, ако избраните за членове освен съдии, са например и административни ръководители. Какво става с тях, т.е. те едновременно ще трябва да правораздават (най-вероятно с намален процент на разпределение), да управляват съд (който много често не е малък) и да участват в постоянно действащ състав на ВСС оперативно и в различните му проявления (пленум, колегия, множество комисии и работни групи, проекти и т.н.), което налага и непрекъснато покриване на не малки разстояния особено за членовете, които не са от София.

Очевидно една подобна перспектива поставя под сериозна угроза дейността на избраните магистрати и тяхната ефективна работа в колективния орган и сериозно би намалила капацитета му. Освен това така би се създавала нагласа за възникване на съмнения, че текущата дейност и въобще процесите в една от трите власти, се управлява реално не от органа, призван за това по Конституцията, а от администрацията му.

2. За кариерното развитие в системата

Този въпрос е един от създаващите сериозно напрежение, особено сред съдиите, тъй като последните години бележат трайни негативни тенденции на база проведените конкурси и особено вътрешните такива за повишаване в длъжност или преместване. Изводите са категорични и за непредубедения наблюдател, че на първо място негативите се генерират от самата законова уредбата в ЗСВ и то според последната и редакция от 2016г.

Т.е. по време на целия мандат на този ВСС, конкурсите се провеждаха именно по посочения ред на закона.

Резултатът от това бе фактическо блокиране на системата за повишаване, конкурси протичащи три и повече години, а в системата – наличие на не малък брой незаети щатове в различните органи на съдебна власт, което обуслови предпоставки за командироване, което на свой ред също представлява област, която поражда напрежение и недоволство.

Само ще онагледя ситуацията с изводи от последния доклад за дейността на Окръжен съд – Пловдив за 2021г. (в съдебния район, в който и аз работя), където изрично е записано: „Ситуацията с незаетите щатове няма аналог в миналото на Окръжен съд – Пловдив. Незаемаването на 5 съдийски длъжности, и 3 за младши съдия, съпоставено с командироването на 4-ма съдии от Окръжен съд – Пловдив в Апелативен съд – Пловдив поставя съда в изключително сложно положение, тъй като възможностите за командироване на районни съдии от съдилищата в района на Окръжен съд – Пловдив са почти изчерпани. Така, съдът работи в намален състав, като е крайно необходимо да бъдат командировани още двама съдии.“, а прегледът на съдийските щатове на районно ниво също не създава оптимистични нагласи.

Пример: през 2021г. с две окончателни съдебни решения на ВАС на РБ „катастрофираха“ обявените още през май 2018г. конкурси за повишаване в апелативните съдилища (гражданска и търговска колегии) и понастоящем тези два конкурса се все още висящи – от етап избор на конкурсна комисия. Пита се, доколко към обозримия момент на приключване (най-вероятно някъде през 2024г.), и като се има предвид нивото, кои от участващите в тези конкурси магистрати ще могат реално да се възползват от резултатите от тях (а няма например да са отдавна пенсионирани, поради навършване на 65 години). Очевидно конкурси, продължаващи четири и повече години са нещо, което е крайно неприемливо, изпразващо от съдържание тези процедури и водещо до съмнения у всеки магистрат за интегритета при провеждането им.

И ако съдът носи отговорност за бавно правосъдие при много по-кратки срокове на забавяне в дейността си, то при очевидно неразумния срок за приключване на един конкурс, как ще се овъзмезди един магистрат за участието си в подобен конкурс... без край?

Нагледният пример дава основание да се търсят и други разрешения, но логически примус следва да е промяната в уредбата в ЗСВ и подзаконовите актове, по прилагането му в тази част.

Тук удачно, като първо решение, което бързо може да се въведе, е да се разпишат правила (в съответните Наредби), които да дисциплинират движението на атестационните процедури, тъй като основното забавяне е при помощните атестационни комисии, които следва да се произнасят наистина в тримесечен срок (така напр. чл.59 ал.1 от Наредба №2 от 23.02.2017г. на ВСС), но в повечето случаи на тях им трябва много месеци и често дори година да атестират един съдия (като тук следва да отбележим, че освен обективни има и субективни причини за липсата на интерес от бързото им приключване). Помощ следва да окаже и съответния Ръководител на съд, в който действа помощната комисия, като ефективно подпомогне дейността и, вкл. съоб-разяване на текущото натоварване на членовете в правораздавателната им дейност или чрез техническа помощ (напр. при използване на служители от съдебната администрация на органа, вкл. такива с юридическо образование).

На следващо място може да се помисли отново за ревизиране на съществуващия ред в ЗСВ, вкл. и като се почерпи опит от други европейски държави (основно тези от ЕС).

Удачно в тази насока би било включване в процеса и на по-широк кръг от оценяващи дейността на съответния магистрат, които да заменят очевидно затормозяващото, тромаво оценяване от помощните комисии, които освен това имат ограничен поглед върху дейността на магистрата, като се включат например всички съдии от по-горната инстанция (където е свободният щат), разглеждащи подобни дела (напр. за районен съдия, разглеждащ граждански дела, това биха били съдиите от Окръжен съд-гражданско отделение).

Следва да се помисли и за връщане (по съществувалия до 2005г. модел) отчитане становището на съответния административен ръководител, където дадения магистрат работи, но и на административния ръководител на органа, където е свободния щат, като последният може да посочи и кой/кои от кандидатите намира за най-подходящи (така е предвидено напр. в законодателството на Словения).

Макар и последното да създава определени негативни нагласи, считам този вариант за по-удачен, вместо всеки от ръководителите да използва „неоформални“ способности за лобиране за определен/и кандидат/и. Нека нещата са ясно заявени и позициите изразени открито.

В тази връзка удачен вариант за допълнителни впечатления по отношение на всеки един от кандидатите би могло да бъде интервю (събеседване), проведено от съответната конкурсна комисия с кандидатите, като по този начин се придобият и лични, непосредствени представи за всеки

един участник в конкурса, а самото събеседване се излъчва в реално време в интернет-платформа. Считам последната описана стъпка за особено необходима, тъй като формалния, чисто документален подход на обследване, не винаги изгражда пълна представа за дадения магистрат и неговото професионално развитие през годините.

Последващо, разбира се, цялата тази оценъчна дейност, подлежи на преглед от КАК, която също ще вземе своето решение, респ. може да предложи и друг вариант на подреждане на кандидатите, а крайната дума е на СК на ВСС, която на свой ред също разполага с възможност за собствен поглед върху нещата (което колегията в сегашния ѝ състав показва нееднократно през време на мандата си). Но за органите от последните два етапа ще е много трудно да „пренаредят“ едно класиране, резултат от обсъждания в толкова широки форуми на магистрати, извън случаите на обективно настъпили последващи промени в обстоятелствата.

На следващо място считам, че следва да има предвидимост при обявяване на конкурсите като цяло в системата, за да може всеки един който е вътре в системата или иска тепърва да влезе в нея, да знае кога и какви по вид конкурси ще бъдат обявени, за да може да вземе напълно информирано решение за действията си в тази връзка и какво да очаква при провеждането им във времето. Удачни варианти могат да се търсят в създаването на ежегодно фиксирани времеви прозорци за обявяване на конкурсите, които следва да имат своя поредност, като предварително всяка от колегията на ВСС ясно е идентифицирала натоварените органи на съдебна власт и е оптимизирала свободните и освобождаващите се съдийски щатове.

Логическа последица от състояние на конкурсите в системата е и състоянието на свързаната тема с командироването на магистрати (в частност на съдиите). И връзката е обиковено тази: ако конкурсите в системата „буксуват“, то броят и периодът на командироването нарастват. Бегла справка от общодостъпния регистър на сайта на ВСС за командированите магистрати показва, че към настоящия момент има над 200 командировани съдии, като има случаи (не единични) на комадировани магистрати над три години, а дори в няколко от случаите командироването продължава и над 10 години!

Разбира се, следва да се посочи, че този правен институт е необходим, тъй като спомага за преодоляване на временните дефиците на магистрати в съответните органи на съдебна власт за по-продължителни периоди от време, поради различни причини, основно от обективен характер. Използването му обаче прекомерно (в много случаи и за толкова продължителни периоди от време), създава впечатление за ефективно заобикаляне на конкурсното начало.

Какво би могло да се направи тук?

На първо място считам, че основа за командироването следва да са обективните данни за натовареността на съответните органи (по въпросите за натовареността ще взема по-нататък отделно отношение), както на органа, от който излиза съдия, така и на органа, в който отива. Разбира се, обиковено се

командироваат магистрати от по-долни в по-горни нива на системата (което е най-често желано и от магистрата, най-малко поради по-високото заплащане). Принципно следва да се приеме решение, че не следва да се командироваат магистрати от изключително или високо натоварени органи на съдебната власт, а ако няма друга опция, това да е допустимо, само когато и органът, в който се командироваат, да е с подобна степен на натовареност (като и в двата случая се измерва действителната натовареност през предходната година, а не тази по щат).

На следващо място следва да се предвиди краен срок за командироване на свободен съдийски щат, който не следва да надвишава например период от три години. Следва, също така, и тук да се включат активно общите събрания на съответните „заинтересовани съдилища“ (а ако те имат колегии или отделения – съответните по материя), които да посочат (изберат) най-подходящите кандидати, тъй като са запознати с дейността им. Отделно, тази дейност може да се подпомогне и от уредба, която да предвиди, че се предлагат на органа по командироване двете предложения (ако има повече от едно), получили най-голяма подкрепа.

3. За бюджета на системата

Управлението бюджета на съдебна власт е съществена гаранция за нейната независимост, респ. важно условие за нормалното ѝ функциониране.

Дефицитите в решаването на натрупаните през годините проблеми в тази област обаче създават съществени системни проблеми.

Първият централен проблем представя една сага с вече десетгодишна давност – опитът на ВСС да изостави принципа на ресурсното (основано на историческа база) бюджетиране и го замени с програмно, при което с по-малък ресурс биха се постигнали повече позитивни резултати. Така програмното бюджетиране би подпомогнало съществено ВСС, като първостепенен разпоредител, в проследяването на резултатите от дейността на разпоредителите под него и съответстващите на това разходи. Наличието на програмен бюджет би позволило и адекватното планиране и управление на човешките ресурси и необходимите за това средства.

Борбата на ВСС с имплементацията на това бюджетиране започна още през 2012г., когато оперативна програма „Административен капацитет“ финансира проект на обща стойност почти 600 000 лева (597 886 лева) с бенефициент ВСС, чрез който съдебната власт трябваше да бъде подпомогната, за да премине към програмно бюджетиране. Резултатите от този проект обаче не бяха особено видими, поради което през 2020 г. ВСС стартира втори, почти идентичен проект по ОП „Добро управление“ на обща стойност 867 462 лева с идентична цел и наименование „Въвеждане на програмно бюджетиране в органите на съдебна власт“, който следва да приключи в края на тази година, но перспективите за завършването му с готов продукт, който да се въведе

веднага с една концептуална промяна на модела, изглежда няма как да се случат в следващите поне две години.

Изложеното, освен всичко друго, разкрива и съществуването на определен кадрови дефицит във ВСС и по отношение на администрацията му, която да има потенциална да осъществи една подобна реформа.

Тепърва предстои да се видят резултатите от този последен проект, но факт е, че осем години след приключване на първия проект, ВСС продължава да планира разходите си, да ги управлява и отчита без програмен бюджет – т.е. без предварително дефинирани цели, яснота в постигнатите резултати, без обвързване на финансирането със заложените цели и дейности, натовареност и обективна оценка на разходите по видове преписки и дела, така че да се постига адекватно финансиране на правораздаването.

Изводът, за съжаление, който може да се направи е, че тъй като няма ясно разпределение на бюджета по програми и реформи, не може да бъде направен какъвто и да било анализ за ефективност или ефикасност на изразходването и отчитането на бюджета в съдебната власт.

4. За съдебната карта

Въпросът за промяна на съдебната карта е частно проявление на генералния въпрос – за реформа на съдебната система, но за разлика от други проблеми, решаването му (поне от гледна точка на позитивния правен ред) лежи все още изцяло в полето на дейност на ВСС.

Последният, в сегашния си състав, се фокусира върху т.н. „Модел 4“, прилагането на който би имал съществен импакт върху дейността на районните съдилища в страната и по подобие на осъществената преди това реформа на районните прокуратури, освен че би довел до значими промени в родовата подсъдност на общите съдилища, би превърнал много от малките районни съдилища в териториални отделения към по-големите съседни.

Критиките към въвеждането на модела се свързват от една страна с ограничаване на реформата само до общите съдилища, без да се направи цялостен преглед на системата (вкл. всички специализирани съдилища в страната), а от друга пълното игнориране на местната общност от дебата и на практика до спускане на решението „от горе“.

Считам, че дейността по реорганизиране на съдебната карта е корелативно свързана и с други съществени проблеми, като този с бюджетирането в съдебната власт, въпроса с измерване на натовареността, с уредбата на подсъдността в процесуалните закони и не на последно място и с възможността за специализация по материя във всеки съд.

В тази връзка при очевидната безалтернативност на необходимостта от промени, следва усилията да се насочат към по-детайлно изследване на значението на отделния съд за местните общности, като се държи сметка, че съдът често (особено в малките, гранични или планински общини) е един от последните признаци (прояви) на държавността като такава. Не следва да се

забравя, че една промяна би рефлектирала съществено и в едно друго направление – достъпа на граждани до правосъдие, при което трябва да се подхожда винаги конкретно, а не обобщено.

Следва също така да се калкулира (поне с приблизителни разчети) очакваната стойност на разходите за въвеждане на избрания модел, за да се преценят и от тази гледна точка плюсовете и минусите, като това се съпроводи с актуализация и на системата за измерване на натовареността на съдиите.

Според мен цялостната реализация на един подобен модел, за да работи той ефективно и при намалени разходи, изисква и пълноценно функциониращо е-правосъдие, като същевременно се избягва и постигането на свръхконцентрация на ресурс и дела в отделни, преимуществено областни центрове.

Удачна стъпка в правилната насока би било да се осъществи комуникация на място във всеки един съдебен район с органите на местно самоуправление и тези на местна администрация, за да се видят конкретните техни аргументи и изложени обстоятелства, които рисуват различни фактически картини на състоянието на правораздаването за всеки отделен съд, като се отчетат и настъпилите през последните десетилетия сериозни демографски промени в населението на страната по области и общини.

Следва да се проучат и конкретните резултати при реформиране на районните прокуратури в страната, за да се избегнат допуснати слабости при тяхното окрупняване.

5. За възнагражденията в съдебната власт

Това е една от наистина най-горещите теми, резултат на непрекъснати и многобройни коментари, анализи и обсъждания в ресора за бюджета на съдебната власт, тъй като и най-голямата част от предвидените разходи от този бюджет ежегодно отиват именно за заплати на магистратите и служителите (близо 88% от разходите в бюджет 2022г. на съдебната власт са в параграфите: заплати, обезщетения и други плащания на персонала и осигуровки).

Пред скоби и тук следва да се посочи, че липсата на програмно бюджетиране до голяма степен рефлектира върху всяка една стъпка, която прави ВСС, като лишава решенията на колективния орган от мотивираност – защо приема дадено, а не друго решение в тази посока. Това пък дава основание на изпълнителната и законодателна власти в бюджетния процес често да ревизират(обикновено надолу) предлагания от ВСС бюджет на съдебната власт.

Въпреки, че редица национални стратегии (в последните вече повече от 20 години) заложиха на изготвянето на ясни критерии и условия за формиране на възнагражденията на магистратите в системата на правосъдието (като част от публичния сектор,) то съществени видими резултати и тук не бяха постигнати.

В самата магистратска общност от проведени в последните две години изследвания се установи, че нагласите са заплатите да се формират на база комбинираното приложение на следните показатели: отчитане нивото на дейност, годините стаж и рангът, като сочат за водещ в този „микс“ да бъде определен рангът, т.е. той да е с най-голяма тежест.

При това положение, според мен, следва да се ревизират умерено досегашните подходи на формиране на заплатите, с цел скъсяване на „ножицата“ между възнагражденията за най-ниската и най-високата длъжности, още повече, че в България бе установен един от най-големите диапазони между тези две величини (в рамките на ЕС), като те ще се раздалечатат и повече, при запазване на актуализирането на заплатите с едни и същи проценти за всички нива.

Не следва също така да бъде подминаван и въпросът с възнагражденията на съдебните служители, за които едва последната година се предприеха стъпки за актуализиране възнаграждението за ранг, но това може да се приеме само за първа стъпка, тъй като все още разликите между някои от нивата са символични (50 лева между най-ниските три ранга).

По този въпрос следва също така да се отчете като напредък приемането от СК на ВСС на Правила за определяне и изплащане на допълнителни възнаграждения по чл.233, ал. 6 от ЗСВ, въз основа на които за първи път през 2021г. в системата са разпределиха допълнителни възнаграждения в края на годината извън принципа „на всички поравно“. Следва да се продължи насоката, зададена с изготвените правила, при която се търсят и други отправни точки, освен тези в обичайно използваните стандартните статистически данни (обикновено само брой дела), за да се възнаградят допълнително тези, които са били значително по-натоварени и/или са работили и по-качествено.

6. За натовареността

Приетите още през 2015 г. Правила за оценка на натовареността на съдиите (ПОНС) бяха първата крачка към опита да се създадат обективни критерии, чрез които да се остойности дейността на всеки съдия по конкретното дело и оттам да са определи индивидуалната му натовареност, като реализацията бе предвидена да стане чрез въвеждане на специално приложение – Система за измерване натовареността на съдиите (СИНС) към Централизираната система за случайно разпределение на делата.

Съобразно § 11 от посочените Правила СК на ВСС следваше до 31.05.2017 г. да приеме анализ на данните от СИНС и да се произнесе с решение „... за достоверност на системата за оценка на натовареността на съдиите“. Доколкото такова от СК на ВСС в предходния и състав не последва в самия край на мандата на този съвет, то сега действащият състав следваше да направи това.

СИНС беше критикувана и оспорвана, но реално неин адекватен заместител не бе предложен, още повече с оглед очакваното въвеждане на ЕИСС в общите съдилища.

Така в последната година от мандата си СК на ВСС с решение от 14.12.2021г. прие (§ 12 от цитираните Правила), че от 01.01.2022г. натовареността ще се отчита в съдилищата чрез данните от модул „Натовареност“ в ЕИСС, а само за административните чрез СИНС.

Съществуването на две системи за измерване (поставя се най-малко въпроса как например ще се сравни натовареността на един окръжен съдия с тази на един административен съдия), необходимостта от надграждане и усъвършенстване (в крайна сметка унифициране) на системата за измерване на натовареността, налага да се търсят пътища за решаване на проблемите с остарелия модел на статистическа отчетност от дейността на съдилищата, което именно бе и причината за търсене на други способности за измерване на натовареността; проблемите с актуализирането на самия ПОНС и най-вече затрудненията при прецизиране на коефициентите за тежест на делата; наличието на неунифициран подход при образуване на делата; липсата на актуализации по СИНС (за административните съдилища) и най-вече липсата на свързаност между различните системи и обмяната на информация между тях, което в крайна сметка съществено уврежда и една от насоките на търсения системен ефект – утвърждаване на електронното правосъдие.

Решаването на тези проблеми, касаещи неравномерната натовареност, неминуемо ще доведе до позитивен цялостен ефект върху системата за повишаване качеството на съдебните актове, бързината на правосъдие, преустановяване търсенето на резерви в разкриването на нови и нови щатове, намаляване броя на командированите съдии (сочен като основен способ за заобикаляне на конкурсното начало), които в съвкупност ще имат, според мен, отражение и върху общественото доверие в съдебната власт.

Тези насоки на работа следва да са приоритет в новия мандат на ВСС и то още първата му година, като следва да стартира дейност в това направление, вкл. и чрез използване на структурните фондове на ЕС, каквито индикации в тази насока има (по линия на Инструмента за техническа подкрепа към Главна Дирекция „Реформи“ на ЕК).

7. За общественото доверие

Вярата на българина в правосъдната система е често мерило за това как самата система функционира, дали тя изпълнява точно ролята си – да утвърждава върховенството на закона и правото на справедлив, навременен и ефективен съдебен процес от независим и безпристрастен съд.

В исторически контекст подозрението на българина към институциите на държавата, изисква поставяне на едни по-високи стандарти, които да елиминират всяка мнителност и да утвърждават тезата, че всеки един от нас ежеднев-

но изпълнява задълженията си и правораздава наистина „...в името на народа“.

Ясно е, че доверието в съдебната система не е никак високо, даже често то е поставено (при проведени множество социологически изследвания) в най-ниските етажи на доверие от институциите, които като цяло не се ползват с много позитивни оценки. И това се подсилва и от факта, че самите граждани нямат възможност обективно да влияят пряко върху избора на всеки съдия, прокурор или следовател, дори върху избора на членовете на ВСС.

Излизането от това дъно обаче е общ проблем, зависи не само от управлението на съдебната власт, но и от всеки от нас поотделно.

Тук не бива да се забравя и фактът, че правната рамка за случващите се промени в полето на правосъдието по право не се задава от самата съдебна власт, а често е резултат от политически решения на законодателната власт, която единствена може да изменя тази рамка на функциониране.

В този смисъл въпросите за публичността, прозрачността и отчетността са важни принципи, които изпълнени с конкретно, реално съдържание биха могли (поне частично) да променят негативните нагласи към съсловието.

Прилагането на тези принципи обаче само „на хартия“ води неминуемо до увеличаване на рисковете и подсилване на съмненията за наличие на корупция, злоупотреба с власт, нарушаване на правата на гражданите и юридическите лица, за нерегламентирано влияние, поставящо под съмнение независимостта на всеки отделен магистрат.

В тази насока на разсъждения смятам, че ролята на ВСС и на всеки негов отделен член е особено важна. Именно ВСС следва да ръководи и концентрира, при това последователно и ефективно, усилията на всеки съдия, прокурор или следовател за подобряване на условията на функциониране на съдебните институции от една страна и от друга – промяна на законодателството с цел осветляване на процесите по администриране на съдебната власт и създаване на сигурност за магистратите за професионалното им развитие, както и предвидимост за гражданите и бизнеса при развитие на съдебните процеси.

Неминуемо промени следва да се случат, както вече посочих и по-горе в изложението, в секторите, свързани с формирането на проектобюджета на съдебната власт, вкл. и с прилагане на механизъм за търсене на отговорност за управленските действия на ВСС при разходването му. Необходимо е да се преодолеят и липсата на перманентна отчетност на съвета за изпълнявания мандат както пред магистратите, така и пред обществото, а и поначало отсъствието на конкретна управленска програма по приоритети при упражняване на мандата на самия ВСС.

Наложително е също така: бързо покриване на дефицита при атестирането на магистратите, като се държи сметка за необходимата пропорционалност на оценката между бързина на работата и качество на изготвените актове; максимално зачитане принципа на съдийското самоуправление (досежно решенията на съответните общи събрания по въпроси от тяхна компе-

тентност); както и дефиниране и то значително по-ясно на начините на взаимодействие между съдебната власт от една страна и законодателната и изпълнителна власти от друга страна, както и отношенията с неправителствените и съсловните организации от трета по важни за системата въпроси.

8. За електронното правосъдие

Лишаването от аргументи, рисуващи в черни краски системата, би се спомогнало съществено и от въпроса с по-бързото и пълно въвеждане на електронното правосъдие, което освен всичко друго, би дало възможност за много по-лесен и постоянен мониторинг на дейността от страните, техните пълномощници и от всяко лице с правен интерес.

Въпросите на електронното правосъдие са крайъгълен камък, за който очевидно отговорността по окончателното му въвеждане ще легне изцяло върху следващия ВСС. Наложителни ще бъдат и бързи, и конкретни проактивни действия от страна на органа за постигането на целения системен ефект и за реалното претворяване на заложените в него принципи: заявяване чрез електронни форми с минимално изискуема първоначална информация, заплащане и предоставяне на услугата по електронен път, налагане на минимални географски и технологични ограничения, запазване на правосъдието максимално близо до гражданите и бизнеса.

Картината по въвеждане на електронното правосъдие към настоящия момент обаче поставя повече въпроси, отколкото да предоставя отговори по редица проблемни зони, сложили се при реализацията на проекта „Създаване на модел за оптимизация на съдебната карта на българските съдилища и прокуратури и разработване на Единна информационна система на съдилищата“, по който ВСС е бенефициент по ОП „Добро управление“ на ЕСФ.

Въпреки, че датата на приключването му е 30.06.2022г., т.е. само след два месеца, то въведената в общите съдилища, разработена като резултат от дейността Единна информационна система на съдилищата(ЕИСС) е все още далеч от ролята си – от една страна да оптимизира, вкл. и времево работата на съдии и служители(самото и въвеждане, последвало от спиране и отново стартиране, предизвика хаос в работата на съдилищата), а от друга – извършването в електронна среда на всякакви процесуални действия и на удостоверителни изявления в електронна форма все още не може да бъде изпълнявано напълно функционално така, както е разписано в чл.360а и сл. ЗСВ и в съответните процесуални закони.

Очевидно и тук се налага извършване на последващи действия, насочени към изчистване на дефектите и несъвършенствата на ЕИСС(най-вероятно ще се стигане и до кандидатстване за финансиране от фондовете на ЕС за доработване системата), а сериозни усилия следва да се вложат и за достигане на пълна функционалност и на Единния портал за електронно правосъдие (ЕПЕП), чрез който страните, техните пълномощници и други лица с правен интерес достъпват до електронните дела.

В тази връзка според мен, трябва да се положат общи усилия не само от съдебната система, но и от държавата като цяло, тъй като е-правосъдието е частно проявление на електронната държава, поради което следва да се засилят комуникацията със законодателната и изпълнителна власти (особено със специално създаденото в този управленски мандат Министерство на електронното управление), за да се намерят ефективни способи за решаване на на практика много общи проблеми, касаещи въпросите на дигитализацията като стратегически приоритет на управленска дейност на държавно ниво.

Следва да се отчетат като грешки, които следва да се избегнат в бъдеще: недостатъчното професионално (юридическо) обследване на проблемите по имплементацията на електронното правосъдие като правораздавателна дейност, защото създаването на алгоритми, без сериозно участие в този процес на практикуващи магистрати и съдебни служители и без запознаване на място с фактическото положение, винаги крие рискове от сериозни пропуски и недооценяване на специфичността и комплексността на тази дейност, а липсата на обучение (предхождащо и текущо) бе друг важен момент, който породила лавина от въпроси, а това постави на преден план още един проблем – този с недостатъчния брой сравнително подготвени специалисти в областта на съвременните информационни технологии, работещи в съдебната система.

9. Заключение

Характерът на настоящото изложение изисква пределна концентрация на отправяните послания, но заедно с това не следва да се пренебрегва и необходимостта от определена конкретика, изискваща предлагане на ясни решения за един или друг проблем от съществено значение за съдебната система. Защото именно проблемите и тяхното решаване изпълват съдържателно отдавна захабения термин „съдебна реформа“.

Съзнавайка ясно необходимостта от търсене на баланс и мяра в тази насока, считам че мога да отстоявам убедено изложените от мен тук принципни разбирания и предложени възможни решения и стъпвайки на полученото доверие от всички съдии, да го оправдая напълно.

Очевидно е, че избраният път няма да е лесен, но и животът на българина никога не е бил такъв, така че ще положим максимални усилия да се реализира изложеното от мен и оправдая дадения кредит на доверие

28.04.2022г.
гр.Пловдив

С уважение